

De Band

Vrijzinnigen Nederland – Hardinxveld-Giessendam
71^e jaargang nr. 3 - 1 juni 2020 – 1 september 2020

Dichtbij op afstand?

Hoe doe je dat? Geconfronteerd met de intelligente lockdown hebben we getracht een intelligente respons te geven, door:

- Online vieringen vanaf 22 maart
- Elkaar regelmatig bellen
- Een tweewekelijkse nieuwsbrief en driemaandelijks Band

Zo willen en kunnen we met elkaar in contact blijven als mensen en als geloofsgemeenschap.

Na bestudering van de RIVM regels hebben we een proef gedaan: er kunnen 10 personen in de kerk, geen handen geven, niet zingen, geen koffiedrinks, enzovoorts. Op onze vraag in de vorige nieuwsbrief kregen wij geen verzoek om de diensten onder deze omstandigheden te hervatten. Wel lieten sommigen weten dat ze bij hervatting op korte termijn niet zouden komen.

Het bestuur heeft nu besloten alle activiteiten tot 1 september op te schorten. Ook de jubileumviering annex Streekdag op 27 september is uitgesteld tot 26 september 2021. Verdere besluiten: in augustus.

Contactpuntjes

Op 8 maart was de laatste gewone kerkdienst. Sindsdien zijn er online vieringen geweest op 22 en 29 maart, 5 april, Witte Donderdag 9 april, Pasen 12 april, 26 april, 10 mei, 24 mei en 31 mei Pinksteren. Deze vieringen kunt u nog steeds beluisteren en/of lezen op www.kerkmetdebeelden.nl.

Er was een nieuwsbrief op 2 en 17 mei en deze Band verschijnt rond 5 juni.

De alternatieve planning voor de komende tijd:

31 mei Pinksteren online viering met dr. A.P.B. van Meeteren

7 juni De Band

14 juni online viering, drs. Z. Albada

21 juni zomerstop

28 juni nieuwsbrief

5 juli online viering dr. A.P.B. van Meeteren

12 juli nieuwsbrief

in Sliedrecht overweegt men een kerkdienst
met ds. A.F.R. v.d. Meiden, Amsterdam

19 juli online viering dr. A.P.B. van Meeteren

26 juli nieuwsbrief

2 aug. online viering dr. A.P.B. van Meeteren

9 aug. nieuwsbrief

16 aug. online viering

23 aug. nieuwsbrief

30 aug. online viering

6 sept. De Band

Wij zullen u in de nieuwsbrief informeren over Sliedrecht.

‘Mijn god kan wel even wachten’

De veertigdagentijd heeft nog nooit zo lang geduurd als dit jaar. Op 8 maart jl. hadden we nog een kerkdienst, enkele dagen later gevolgd door een themacafé. Sindsdien zijn we niet meer bij elkaar gekomen. Volkomen terecht natuurlijk. Met het coronavirus valt niet te spotten.

Maar het voelt wel als een woestijnperiode. Ik mis de Kerk met de Beelden. Ik mis jullie, ik mis de gesprekken tijdens het koffiedrinken na afloop. Ik mis het samen iets beleven, het samen zingen. Maar waar Pasen normaal het einde vormt van de veertigdagentijd, zitten we nu in een verlenging. En wie weet hoe lang nog.

Net als in het verhaal over de verzoeken in de woestijn liggen verleidingen op de loer. Kunnen we niet toch al beginnen? Sommige kerken doen het, ook afdelingen van Vrijzinnigen Nederland. Maar de diensten zullen er hoe dan ook heel anders uit gaan zien. Zonder koffie, zonder zingen, zonder schouderklopje, zonder menselijke maat. Welk doel dient het dan?

Er zijn predikanten die met de grondwet in de hand zeggen dat de overheid over kerkelijke bijeenkomsten niets te zeggen heeft. Ook de noodverordeningen zouden niet van kracht zijn binnen de kerkmuren. Dat kerken de coronaregels volgen, doen ze slechts op basis van vrijwilligheid.

Een remonstrantse collega merkte op: ‘Mijn god kan wel even wachten’. Ze haakte daarbij aan bij de bekende postercampagne van de remonstranten, met slogans als ‘Mijn god dwingt me tot niets’, of ‘Mijn god laat me zelf denken’. Mooi! Ik denk ook dat mijn god wel even kan wachten op een kerkdienst.

Maar een gemis is het. We proberen in de tussentijd zoveel mogelijk te voorzien in een alternatief met onlinevieringen en nieuwsbrieven, die we *De Band Light* hebben genoemd. Het is schraal in vergelijking met het origineel. Ook de koeken die de profeet Elia kreeg onder de bremstruik leken niet op een volwaardige maaltijd. Maar hij liep er volgens het verhaal toch veertig dagen op door de woestijn.

Aries van Meeteren

Vreemde Vakantietijd

Heel veel plannen gingen of gaan niet door maar op een bepaalde manier is de samenleving wel tot rust gekomen. Wij wensen ieder een goede zomerperiode toe.

Onze voorganger heeft vrij van 8 t/m 21 juni.

Contact met de voorganger

Bellen, mailen, appen, sms-en, facebooken, ik ben van alle markten thuis. Maar het liefst kom ik gewoon bij u langs. Dat praat wel zo makkelijk. Maak gerust een afspraak! Ik ben er niet alleen voor bij ziekte, nood en andere calamiteiten. Ook als u wel eens een goed gesprek kunt gebruiken of eens van gedachten wilt wisselen over iets dat u bezig houdt, kom ik graag op de koffie als dit weer mogelijk wordt.

Ik ben bereikbaar op avanmeeteren@kerkmetdebeelden.nl. Wie wil bellen, kan me overdag bereiken op 06-26258184. Gezien mijn overige werkzaamheden kan ik niet beloven dat ik u onmiddellijk uitgebreid te woord kan staan. Maar ik maak graag een afspraak voor een vervolgesprek.

Aries van Meeteren

Aandachtscommissie

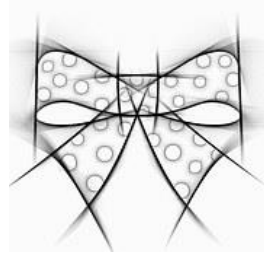
Wij stellen het op prijs dat u opnamen in het ziekenhuis en thuiskomst uit het ziekenhuis meldt aan Liesbeth Kazen (06-8333 4406) of aan Tonny Keizer (0184-612002), zodat wij hieraan aandacht kunnen besteden.

Viering ons 130-jarig jubileum

is uitgesteld tot 26 september 2021.

Verjaardagskalender

Wij feliciteren de jarigen van de komende maanden en wensen hen, ondanks de coronastilte, een fijne dag toe:

12 juni	Mw. A.E. Kazen-van Dijk
3 juli	Mw. A. Kraayeveld-Langedijk
25 juli	Dhr. P. van 't Verlaat
8 aug.	Mw. D.A.C. Hupkens-Faasse
17 aug.	Mw. A. Huisman-Dubbelman
23 aug.	Mw. A. van Noordenne-van Zuilen
26 aug.	Mw. E. Sluimer-Vervoorn

Privacy Statement

Ons privacy statement staat op onze website www.kerkmetdebeelden.nl. Belangrijk is dat uw lidmaatschaps- en adresgegevens gebruikt worden voor administratie, pastoraat en verspreiding Band. Eventueel voor nieuws over activiteiten, uitnodigingen voor leeskring en lezingen via de mail. Als u dit niet wenst, kunt u zich afmelden. (Wij hopen van niet.)

Kunst in de kerk

De expositie van Sjaak de Graaf die 1 maart is gestart, mogen wij verlengen. Na 7 maart is er geen reguliere kerkdienst meer geweest en ook de huurders staakten hun activiteiten.

In memoriam mevrouw De Jong

Op 9 maart jl. overleed Adriaantje de Jong-Wallet in de leeftijd van tachtig jaar. We hebben haar op 13 maart herdacht in onze kerk. We stonden stil bij het bewogen leven van deze sterke vrouw die haar eigen weg ging. Een weg die haar van Amsterdam in Hardinxveld-Giessendam bracht.

Dat kwam zo. Mevrouw De Jong had al vroeg veel belangstelling voor het verleden van de familie. En dan vooral voor de familie van haar moeder. Die was ooit, voor de oorlog, weggetrokken uit de Ablasserwaard, op zoek naar werk.

Tijdens vakanties reisde ze per trein vanuit Amsterdam naar Hardinxveld-Giessendam om daar aan de hand van kerkelijke archieven haar familie in kaart te brengen. Toen een oudtante overleed en haar huis naliet, waagde mevrouw De Jong het erop. Ze vestigde zich in het huis aan de Buitendams, in het dorp waar haar moeder haar wortels had liggen.

Dat was nogal een sprong. Maar haar vader stimuleerde haar. Hij was het ook die in haar poesiealbum had geschreven: ‘Gevoel en verstand gaan hand in hand, maar als het er echt op aan komt, schuif dan je verstand aan de kant’ (of woorden van gelijke strekking). En mevrouw De Jong voelde dat ze in Hardinxveld moest zijn. En zo kwam van het een het ander. Ze vond er een man en kreeg twee dochters.

Wat trok haar in dat dorp aan de Merwede? Ze ervoer er, zowel in het huis aan de Buitendams als later in het dubbele huis aan de Kerkweg, een verbinding met het familieverleden. Ze omgaf zich met ook verhalen en spullen die een verhaal in zich droegen. Die verhalen vertelde ze ook graag, aan wie het maar horen wilde, om zo het verleden levend te houden en door te geven.

Veertien jaar geleden kreeg ze een herseninfarct. Dat was een enorme klap voor haar. Ze was in een keer beroofd van haar leesvermogen en ook haar spraakvermogen ging achteruit. Gelukkig bleven de verhalen, de herinneringen. Die hielden haar op de been, vertelde ze me. De spullen in haar huis werden nog belangrijker voor haar. Het werden haar ankerpunten in het verleden.

Haar gezondheid verslechterde en mevrouw De Jong moest naar het verpleeghuis. Ze moest weg uit haar huis, weg van haar spullen. Maar de herinneringen gingen met haar mee.

Haar trouw aan het verleden vinden we terug in het Bijbelboek Spreuken, waaruit we in de afscheidsdienst hebben gelezen. Spreuken staat vol wijsheid. Haar moeder citeerde er al volop uit en mevrouw De Jong onderstreepte in haar trouwbijbel alles wat ze van haar moeder herkende. De kern van veel Bijbelse wijsheid is dat je de levenservaring van de generaties vóór je niet negeert.

Mevrouw De Jong gaf die ervaring door. En in de dienst hebben we uitgesproken dat we haar willen blijven vinden in al de door haar gekoesterde verhalen, in haar huis dat in de familie blijft, maar vooral in haar trouw en haar liefde. Dat we haar zo steeds in gedachten mogen houden. Want wie in onze gedachten is, is niet echt weg, zoals kleindochter Annigje nog voorlas uit Toon Tellegen.

Aries van Meeteren

In memoriam Jop Kazen

In kleine kring hebben we op 15 mei jl. afscheid genomen van Jacob Kazen, beter bekend als Jop of Joppie. Door de coronamaatregelen mochten er maar dertig mensen bij aanwezig zijn. Ook condoleren was niet mogelijk. Dat was jammer, omdat Jop zo geliefd was in het hele dorp. “Niemand had een hekel aan Jop”, zo viel geregeld te horen tijdens de dankdienst voor zijn leven.

Op de rouwkaart staat: “Jop, bijzonder, gewoon, gewoon heel bijzonder.” En dat typeert hem helemaal. Jop was heel gewoon, met een bakkie en een sjekkie, en tegelijk ook gewoon heel bijzonder. Jop stond altijd voor iedereen klaar, ook voor ons van de Kerk met de Beelden. Hij was altijd in voor een klus, stak altijd de handen uit de mouwen, zat nooit om een praatje verlegen. De lieve man met de gulle lach en de pretoogjes is er niet meer. En dat is niet te bevatten. Want Jop was er altijd.

Jop ging op zijn veertiende aan de slag als stenenlegger. Dat was ongelofelijk zwaar werk, zeker in die tijd toen er veel meer dan tegenwoordig met de hand werd gedaan. Jop was trots op de dijken waaraan hij had meegewerkt, zoals de Houtribdijk tussen Lelystad en Enkhuizen. Maar zijn hart ging open in de tuin. Gelukkig kon hij na jaren beulen met blokken steen van zijn hobby zijn werk maken.

In de tuin was Jop in zijn element: eerst een bakkie, een sjekkie, een praatje, en dan de tuin aanpakken op zijn eigen manier, helemaal zoals hem dat goed leek. Als een Pietje Precies. In Jops grasmatten stond geen sprietje de verkeerde kant op. Tuinieren was Jops lust en zijn leven. Hij genoot van het wisselen van de seizoenen, de contacten met mensen en zijn zelfstandigheid. Wat wil een mens nog meer?

Anderhalf jaar geleden kreeg Jop last van zijn hoofd. Hij besteedde er lange tijd geen aandacht aan. Een bril bracht even verlichting, maar weg was de pijn nooit. En er waren allerlei andere signalen dat het niet goed zat met Jop. Maar dat weerhield hem er niet van om met een ongekeerde energie nog allerlei tuinen winterklaar te maken. Precies toen hij daarmee klaar was belandde hij in het ziekenhuis. Het bleek heel ernstig. Jop moest nu zichzelf winterklaar gaan maken.

Het plotseling moeten missen van zijn vaste routines bleek moeilijk. Veel steun had hij aan Liesbeth, John, Esmeralda en iedereen die even aankwam. Hij luisterde ook graag naar woorden die de hoge golven onder zijn bestaan wat dempten. We hebben er tijdens de uitvaart naar geluisterd: Abba Vader, Psalm 139 en niet te vergeten een lied van Jops idool Elvis Presley: *Precious Lord, take my hand*.

De ijzersterke Jop heeft met zijn levenskracht dokters versteld doen staan. Maar op 12 mei jl. overleed hij, in het bijzijn van zijn geliefden, zeventig jaar oud. Het was in de week van de ijsheiligen, de dagen die aangeven dat de kans op nachtvorst verkeken is en de zomer komt. Precies zoals ook een lied in het Liedboek ons belooft: een grote zomer en een groene eeuwigheid. Wat zou het mooi zijn: een grasmat, de prachtigste bloemen. En een bakkie.

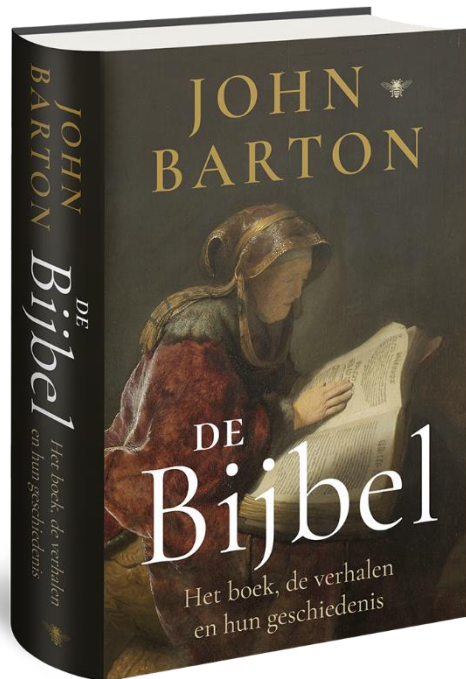
Aries van Meeteren

Alles over de Bijbel – is dat nou leuk?

John Barton. De Bijbel.

Het boek, de verhalen en hun geschiedenis

Een boek van maar liefst 732 pagina's over de Bijbel – bijna een derde van de Bijbel zelf – wat kan daar nou leuk aan zijn? Nou, als u het mij vraagt, bijna elke bladzijde! Op praktisch iedere pagina van het boek van John Barton heb ik dingen onderstreept of uitspraken voorzien van uitroepetekens. En ik ben de enige niet. 'Een opwindende prestatie' noemt *The Guardian* het boek. Barton schrijft 'stimulerend', vindt *The New Yorker* en *The Observer* noteert dat het

boek een 'openbaring' is en 'een genot'.

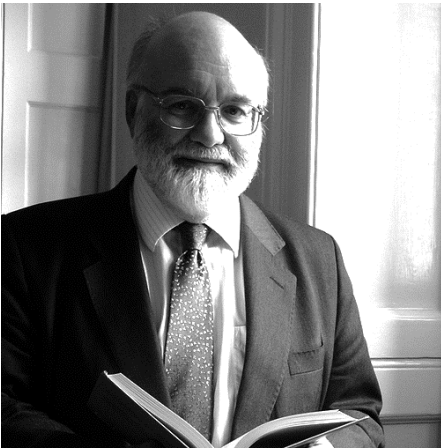
De ronkende kwalificaties op de achterkant zijn volkomen terecht. Mijn bewondering voor de auteur groeide met ieder hoofdstuk. Wat een belezenheid, wat een scherpzinnigheid, wat een overzicht!

En bovenal: wat een goede pen, want het boek leest zeker voor een theologisch werk erg vlot. ‘John Barton heeft een gigantisch onderzoek gecondenseerd tot een zeer toegankelijk boek voor de niet-gespecialiseerde lezer, geen voorkennis vereist’, vindt ook *The Daily Telegraph*.

Maar waarom is het boek nou zo leuk om te lezen?

Veel boeken die ik ken over de Bijbel gaan óf over de afzonderlijke Bijbelboeken (wat staat erin, wie heeft ze geschreven en waarom) óf over het ontstaan van de canon (waarom staan déze boeken in de Bijbel en geen andere) óf over hoe de Bijbel door de eeuwen heen is gelezen óf over de vertalingen die er in de loop van de geschiedenis van zijn gemaakt. Maar, u raadt het al, Barton behandelt het *allemaal* en dat geeft het boek zijn grote meerwaarde. Natuurlijk is het precies die veelheid aan onderwerpen die het boek zo dik maakt. Maar alle hoofdstukken zijn uitstekend afzonderlijk van elkaar te lezen.

Geen heilige monoliet

Barton schrijft zijn boek omdat hij zich zorgen maakt over allerlei ideeën die weer de kop opsteken over de Bijbel, met name nu binnen het christendom conservatieve en ook fundamentalistische richtingen aan invloed winnen. Hij hoopt te laten zien dat de Bijbel helemaal geen ‘heilige monoliet is tussen twee zwartleren kaften.’ Hij verbaast zich erover dat een groeiende

groep christenen de Bijbel letterlijk leest en alles wat erin staat voor waar aanneemt.

Enigszins sarcastisch merkt hij daarover op: “Wanneer we worden geconfronteerd met een verwarrende of moeilijke tekst is het [voor hen] dus geen optie om te concluderen dat hij tegenwoordig geen enkele relevantie heeft voor ons. Het feit dat de passage ooit is opgenomen in de Schrift betekent dat zij voor eeuwig relevant is voor de christelijke gelovige.”

Wat dat voor gevolgen heeft laat Barton meermalen zien in het boek. Teksten die elkaar tegenspreken worden tot zijn spijt vakkundig gladgestreken of met kunst en vliegwerk zodanig geïnterpreteerd dat ze de leer toch niet tegenspreken. Neem bijvoorbeeld het scheppingsverhaal in Genesis 1. Conservatieve christenen redden hun letterlijke lezing ervan door bijvoorbeeld met 2 Petrus 3,8 te zeggen dat een dag voor God wel duizend jaar kan duren. Soms zijn zelfs teksten bewust veranderd om een bepaalde geloofstraditie overeind te houden. Barton wijst op 1 Johannes 5,7 waar de woorden Vader, Zoon en Heilige Geest zijn ingevoegd om het Bijbelse bewijs te leveren voor de Drie-Eenheid.

Volgorde

Kort en goed, zegt Barton, dicteert de traditie hoe we de Bijbel lezen. Sterker nog: zelfs de volgorde van de Bijbelboeken is erdoor bepaald. Leg de inhoudsopgave van het christelijke Oude Testament maar naast die van een joodse Bijbel. De joodse Bijbel kent een driedeling in Thora, Profeten en de Geschriften (eindigend met 2 Kronieken). Maar christenen hebben de profetenboeken achteraan gezet, met Maleachi aan het einde. In de laatste verzen van dat Bijbelboek wordt de wederkomst van Elia aangekondigd voorafgaand aan de dag van de Heer. Daarna pakt het Nieuwe Testament vrijwel naadloos de draad op met het optreden van Johannes de Doper, van wie werd geloofd dat hij de nieuwe Elia

was. En zo wekt de gekozen volgorde de suggestie dat het Oude en Nieuwe Testament één geheel vormen en samen één verhaal vertellen, waarbij profetieën in het Oude Testament pas hun vervulling krijgen in het Nieuwe Testament.

Maar wie het idee loslaat dat de Bijbel één verhaal vertelt, doet volgens Barton veel meer recht aan de onvolmaakte verzameling van zeer uiteenlopende boeken die wij tot heilige Schrift hebben verklaard. Een Bijbel die met één mond spreekt is slechts een denkbeeldige Bijbel ‘die alleen bestaat in een of andere theoretische wereld’, zegt Barton. Hij pleit er zelfs voor om al die verschillen ook taalkundig in de vertalingen te laten uitkomen. Nu ‘klinkt’ elk Bijbelboek nog precies hetzelfde. “Ik ken geen enkele vertaling die je het gevoel geeft dat het Hebreeuws zich in de loop der tijd ontwikkeld heeft, of dat sommige auteurs van het Nieuwe Testament het Grieks beter beheersten dan andere.”

Schrift en canon

Interessant is ook het deel waarin Barton uitlegt hoe alle Bijbelboeken ooit bij elkaar zijn gekomen. Hij ziet tot zijn leedwezen dat veel mensen door bijvoorbeeld Dan Brown’s *De Da Vinci Code* zijn gaan denken dat ooit tijdens een of andere kerkvergadering de boeken zijn ‘gekozen’ die het Nieuwe Testament moesten gaan vormen. “‘Gekozen’ is hier een absoluut verkeerde woordkeus. Athanasius (NB. de bisschop die in 367 n.C. voor zover bekend als eerste met een lijst kwam met daarop exact de huidige boeken van het Nieuwe Testament) werd niet geconfronteerd met tien of twintig of dertig evangeliën, waaruit hij er vier koos. Hij had te maken met vier evangeliën die al heel lang normatief waren en enkele andere die al breed verworpen waren.”

Barton maakt onderscheid tussen ‘Schrift’ en ‘canon’. Het woord Schrift gebruikt hij voor een kern van boeken waarover een brede overeenstemming bestaat omtrent hun gezag, terwijl een ‘canon’ een

exclusieve lijst is waarbuiten geen boek is toegestaan. Nu was de kern van wat later het Nieuwe Testament zou gaan heten al sinds het begin van de tweede eeuw min of meer dezelfde, zonder dat er ooit een officieel besluit over is genomen. Wel waren er soms twijfels bij 2 en 3 Johannes, Jacobus, Judas, 2 Petrus en Openbaring. Soms was er plek voor een boek dat later, in de vierde eeuw, buiten de canon terecht kwam, zoals de Didachè of de Herder van Hermas.

Vertalingen

En zo kan ik nog wel even doorgaan. Ik heb ook gesmuld van zijn hoofdstuk over Bijbelvertalingen, waarin hij laat zien dat de bekende Britse *King James Bible* uit 1611, zo geroemd om zijn taalgebruik, in feite weinig meer was dan een revisie van twee bestaande Engelse vertalingen uit de eeuw ervoor. Hetzelfde geldt overigens voor onze eigen Statenvertaling – die Barton niet noemt – waarin grote stukken rechtstreeks afkomstig zijn van de Liesveltbijbel (1542) en de Deux-Aesbijbel (1562).

Ik kan het boek van Barton alleen maar van harte bij u aanbevelen. Het is nooit weg om je zo grondig – en op een zo begrijpelijke manier – te kunnen verdiepen in het boek dat zo bepalend is voor het christendom, de traditie waarin ook onze vrijzinnigheid staat. Dat het dik is, is hopelijk in deze coronatijden een minder groot probleem. Maar, nogmaals, de hoofdstukken staan op zichzelf en Barton voegt geregeld verwijzingen in naar andere delen van het boek. Het uitgebreide register is ook een prima spoorboekje door de dikke pil.

Aries van Meeteren

John Barton, *De Bijbel. Het boek, de verhalen, de geschiedenis* (De Bezige Bij, 2019), 732 p.

Een bijdrage tot de statistiek *Wisława Szymborska*

Op elke honderd mensen

*zijn er tweeënvijftig
die alles beter weten,*

*onzeker van elke stap -
bijna de hele rest,*

*bereid om te helpen,
als het niet te lang duurt
- wel negenenveertig,*

*de goedheid zelve,
omdat ze niet anders kunnen,
-vier, nou, misschien vijf,*

*in staat tot bewondering zonder afgunst
- achttien,*

*leven er in voortdurende angst
voor iemand of iets
- zevenenzeventig,*

*hebben er talent om gelukkig te zijn
- ruim twintig, hoogstens,*

zijn als individu ongevaarlijk,

*maar slaan los in de massa,
- in elk geval meer dan de helft,*

*zijn wreed,
als de omstandigheden hen dwingen,
- hoeveel kun je beter niet weten,
ook niet bij benadering,*

*verstandig als het te laat is
- niet veel meer
dan voor het te laat is,*

*willen er van het leven alleen dingen
- veertig
hoewel ik me hier liever vergis,*

*duiken, een en al pijn, in elkaar
zonder lantaarn in het donker
- drieëntachtig,
vroeg of laat,*

*verdienen er medelijden
- negenennegentig,*

*zijn sterfelijk
- honderd op de honderd.*

Een getal dat vooralsnog niet verandert.

Leeskring

Wat jammer dat onze laatste boekbespreking op 2 april vanwege de Corona-crisis niet door kon gaan. In het boek *Vrede op Ithaca* heeft Sándor Márai van de mythische figuur Ulysses, zoals Odysseus bij hem heet, een mens van vlees en bloed gemaakt, een man die in het volle leven staat en denkt dat hij heer en meester is over zijn eigen bestaan. Maar de goden hebben anders beslist. Je moet er even inkomen, maar het is een mooi boek. Sommigen hebben daarna nog de verhalen van Homerus opgezocht en gelezen.

De presentatie van Arthur Japin van zijn boek *Kolja*, met pianomuziek van Tsjaikovski door Daria van Bercken op 4 maart in Tivoli, Utrecht hebben we met 6 personen bijgewoond en was interessant en mooi.

De film ‘Als Beale Street kon praten’ die op 18 maart in de bibliotheek in Hardinxveld zou draaien, moest afgezegd worden vanwege Corona.

We kijken terug op een interessant lees seizoen, en ook vooruit om een nieuwe reeks te gaan plannen. Het is nog ongewis wanneer we weer kunnen starten. Hopelijk weten we daarover in september meer. Maar we blijven lezen, dat verbreedt je wereld.

Themacafé

De laatste 2 bijeenkomsten gingen niet door. Die houden we nog tegoed!

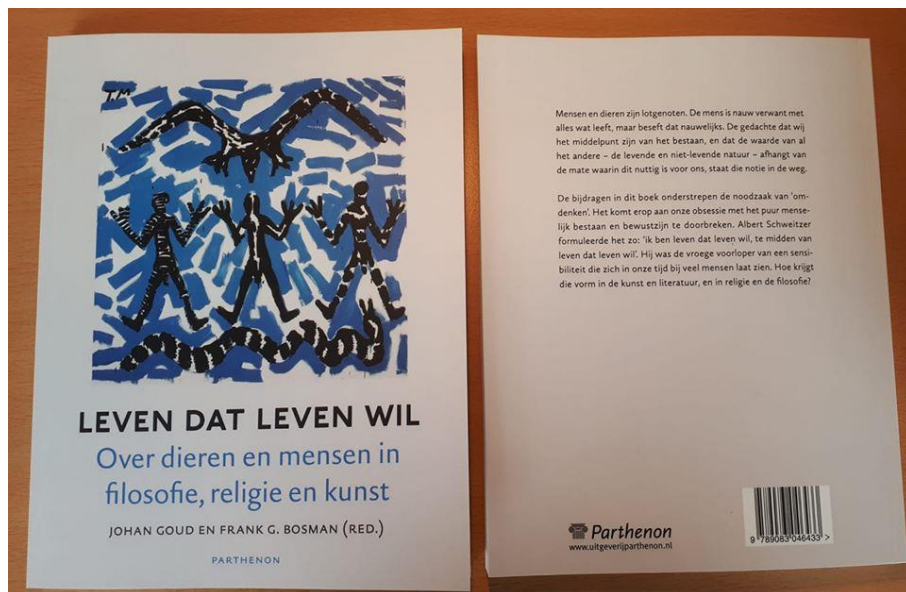
‘Leven dat leven wil’

In september 1915 vaart arts, theoloog en filosoof Albert Schweitzer op de Ogowe-rivier in het huidige Gabon naar een zieke vrouw van een zendeling. Op zijn voorhoofd staat een zware rimpel. De situatie in Europa, waar dan al een jaar een wereldoorlog woedt, laat hem niet los. Het lijkt wel alsof alles waar de mensheid ooit voor stond van zijn ankers is geslagen. Alsof er geen moreel kompas meer bestaat. Schweitzer breekt al een tijdje zijn hoofd over een nieuwe ethiek die weer houvast zou kunnen bieden, maar er schiet hem maar niks bruikbaar te binnen. Hij is er moe van. Dan noteert hij:

“Op de avond van de derde dag, toen we ons bij zonsondergang in de nabijheid van het dorpje Igendja bevonden, voeren we langs een eiland. Op een zandbank, te linker zijde, bewogen zich vier nijlpaarden met hun jongen voort, in dezelfde richting als die waarin wij voeren. Toen viel mij, midden in die grote vermoeidheid en moedeloosheid, plotseling de uitdrukking ‘eerbied voor het leven’ te binnen, die ik voor zover ik weet nooit eerder gehoord of gelezen had. Ik begreep dat ze de oplossing van het probleem dat me kwelde, in zich droeg. Het werd me duidelijk dat een ethiek die alleen met onze relatie tot andere mensen bezig is, onvolledig is en daarom geen volledige energie ontwikkelen kan.”

Daar op de rivier, te midden van nijlpaarden en krokodillen, in de tropische hitte, komt Schweitzer tot een doorbraak in zijn denken. Ethiek, zo beseft hij, is ten diepste ‘eerbied voor het leven’. En bij Schweitzer is dat dan ook meteen *alle* leven. Eerbied voor het leven betekent voor hem ‘de opheffing van het vreemd zijn tussen ons en andere wezens.’ Of, mooier gezegd: ‘Ik ben leven dat leven wil, te

midden van leven dat leven wil.' En dat mag je een voor die tijd grensverleggend inzicht noemen.

Nu heeft het adagium 'eerbied voor het leven', in de brede betekenis van Schweitzer, binnen de ethiek nauwelijks school gemaakt. En dat is jammer, menen de theologen Johan Goud en Frank Bosman. Zij denken dat Schweitzers inzicht in onze tijd nodiger is dan ooit. We zouden het door de coronacrisis bijna vergeten, maar we zitten ook nog met een ecologische crisis. En met het oog daarop is het goed om de plaats van de mens in de wereld opnieuw te doordenken. Dat is ook wat de bundel 'Leven dat leven wil' beoogt. Of, liever: de auteurs maken daar een voorzichtig beginnetje mee.

In het boekje vinden we de bijdragen van twaalf hoofdzakelijk theologen en filosofen die in april 2019 deelnamen aan een symposium. En zoals dat gaat met zulke bijeenkomsten: ze geven stof tot nadenken, maar bieden zelden volledig uitgewerkte ideeën.

Ook zijn de bijdragen nogal uiteenlopend qua onderwerp en invulling. Zo staat er voor de liefhebbers ook een artikel in over de vogelgeluiden in het werk van de componist Messiaen, of de rol van de hond en de vogel in het werk van de Japanse schrijver Shūsaku Endō.

Vergaande consequenties

Toch, ondanks alle voorlopigheid van de artikelen, is naar mijn idee ‘Leven dat leven wil’ een belangrijk boek. Tot nu toe heeft ons Westerse denken zich vooral bezig gehouden met ons eigen menselijk bestaan. We hebben onszelf tot middelpunt verheven en zien andere levensvormen vooral als dingen die we kunnen gebruiken. Dat heeft geleid tot uitwassen als de bio-industrie en, door de uitstoot van allerlei schadelijke stoffen, een gevaarlijke versnelling in de opwarming van de aarde. Alleen al die vergaande aantasting van onze leefomgeving dwingt ons ertoe om na te denken over de manier waarop we met onze aarde omgaan en, meer in het bijzonder, wat onze relatie is met ander leven dat leven wil.

Religieus humanist Hans Alma opent de bundel en pleit in navolging van Schweitzer voor meer compassie met het ons omringende leven, waarmee we veel nauwer verbonden zijn dan we wel denken. Ze stelt voor om ‘niet-menselijke’ dieren waarmee we onze wereld delen te zien als ‘ander’ met wie we partnerschappen kunnen aangaan waar we niet alleen als mensen beter van worden, maar waardoor ook de dieren tot bloei komen. Dat vraagt volgens Alma om een ecologisch humanisme dat ‘ja’ zegt tegen dat wat leven bevordert.

Filosoof Eva Meijer houdt het woord ‘dier’ tegen het licht. Het is een woord dat volgens haar niet alleen een valse tegenstelling creëert tussen mensen en andere dieren, maar ook benadrukt dat de mens de standaard is. Alles wat geen mens is, is ‘dier’ en daardoor minder belangrijk. Maar mensen zijn ook dieren, zegt Meijer.

Speciale dieren weliswaar, maar, zo onderstreept ze, alle dieren zijn speciaal. Meijer schrijft: “We delen met andere dieren dat we lichamen hebben, groeien, dromen, dat we anderen liefhebben, en degenen die we liefhebben kunnen verliezen. We zijn afhankelijk van de wereld die ons draagt, en soms van de anderen die ons dragen, we zijn allemaal kwetsbaar.”

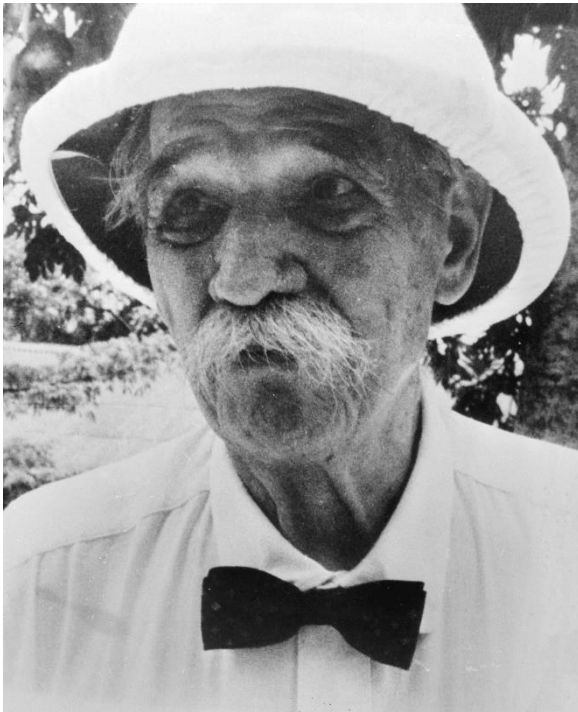
Maar mensen hebben toch een ziel en dieren niet? Dat blijkt vooral een westers idee. Sjamanistische culturen kijken heel anders naar mensen en dieren. Zij gaan er vanuit dat dieren weldegelijk over een ziel beschikken en daarmee met elkaar en de mens kunnen communiceren. Dieren geven boodschappen af die sjamanen kunnen horen en zien als ze in trance zijn. Angela Roothaan en Marc de Kesel voeren dit, los van elkaar, op als voorbeeld van heel andere, meer respectvolle omgang met dieren.

Hoe zit het in het christendom met het denken over de relatie tussen mens en dier? Al aan het begin van de Bijbel staat dat mensen zijn geschapen naar het beeld en de gelijkenis van God. Maar we zijn volgens datzelfde tekstgedeelte evengoed schepsels, zegt theoloog Eva van Urk. Zij pleit ervoor om dieren in de eerste plaats te zien als medeschepsels waar we als mensen een speciale verantwoordelijkheid voor hebben. In haar opvatting zijn we dus geen dier onder de dieren, maar schepsel onder de schepsels.

Moelijkheden

Bovenstaande is maar een kleine greep uit de bundel. Maar het is genoeg om te zien dat de bijdragen meer vragen oproepen dan ze beantwoorden. Als we zeggen dat we leven zijn dat leven wil, te midden van leven dat leven wil, dan drukt dat enerzijds een besef uit van *ingebied* zijn – dat een correctie wil zijn op het denken in termen van dieren als minderwaardige gebruiksvoorwerpen – maar we stuiten anderzijds ook op praktische problemen.

Want of we dieren nu als ‘ander’ zien of als medeschepsel, we ontkomen niet aan een vorm van hiërarchie. Zoals Rick Benjamins vaststelt: “Alle leven leeft op kosten van ander leven. De wil om te leven is hopeloos in zichzelf verdeeld doordat het ene bestaan het andere vernietigt en moet vernietigen om zelf te leven.” Het is, zeg ik in eigen woorden, naïef om te proberen de spreekwoordelijke Hof van Eden te laten terugkeren.

Maar ik denk dat Schweitzer dat ook niet bedoelde. Hij schrijft in *Aus meinem Leben und Denken*: “Ik verheug me over de nieuwe medicamenten tegen de slaapziekte. Ze maken het mogelijk leven, dat vroeger onder grote pijn wegwijnde, te behouden. Maar iedere keer wanneer ik onder de microscoop de verwekker van deze ziekte voor me zie, kan ik niet anders dan

stil staan bij het feit dat ik dit leven moet vernietigen, om dat andere te redden.”

Schweitzer lost de spagaat kortom niet op. De auteurs van de bundel evenmin. Misschien moeten we niet terug willen naar het paradijs, maar vooruit beweging richting bewustwording – om het *zien* van de

problemen die we veroorzaken door alle niet-menselijk leven te zien als gebruiksartikel. Dat vereist wat Hans Bouma (geen deelnemer aan het symposium) een gevoel van ‘medeschepselijkheid’ noemt, een wat gekunsteld woord dat als voordeel heeft dat het voorbij de categorieën ‘mens’ en ‘dier’ gaat en ‘eerbied voor het leven’ vooropstelt. De bundel is een aardige aanzet om daarmee aan de slag te gaan.

Aries van Meeteren

Johan Goud en Frank G. Bosman (redactie), Leven dat leven wil. Over dieren en mensen in filosofie, religie en kunst (Parthenon 2020), 162 p.

Concert Richard van der Keur

Met pianobegeleiding van Hjalmar Rosing

Het kon op 19 april niet doorgaan. We hebben dit nu gepland op 31 januari 2021, in de hoop dat de omstandigheden normaliseren.

Lezing Wouter B. Blokhuis

Inge's laatste reis

Dit zou op 29 maart plaatsvinden en hebben wij verzet naar 25 oktober. Omdat ons in het vooruitzicht is gesteld dat de anderhalve meter voorlopig nog niet wordt opgeheven, zal ook deze lezing naar het volgende jaar worden doorgeschoven.

Vrijzinnigen Nederland

Afd. Hardinxveld-Giessendam

Kerkgebouw: Peulenstraat 167, geen postadres, geen telefoon
Postadres: Peulenstraat 215, 3371 AM Hardinxveld-Giessendam

E-mail: info@kerkmetdebeelden.nl
Website: www.kerkmetdebeelden.nl
Voorganger: Dr. A.P.B. Van Meeteren, Rivierdijk 523, 3361 AM
Sliedrecht. tel. 06 2625 8184 alleen overdag, behoudens
noodgevallen
e-mail avanmeeteren@kerkmetdebeelden.nl

De Band: Tilly de Groen, Groot Veldsweer 55, 3371 CB,
tel. 06-37374559, tilly@degroen.eu

Kopij data: 1 december, 1 maart, 1 juni, 1 september
E-mail redactie@kerkmetdebeelden.nl

Aandachtscommissie: Mw. A.E. Kazen-van Dijk, Peulenstraat 215, 3371
AM, Tel. mobiel 06-8333 4406

BESTUUR:

Voorzitter: Mw. E. Sluimer-Vervoorn, Bonkelaarplein 97, 3363 EL
Sliedrecht, tel. 0184-612475

Secretaris: Mw. M.A.de Groen-van den Berg, Groot Veldsweer 55, 3371
CB, 06 3737 4559, tilly@degroen.eu

Administrateur/
penningmeester: Dhr. K. Bohré, Pauwtjesmolen 4, 3371 RM, tel. 0184-614359
Rekeningnummer **NL70 INGB 0000 5957 95** of
NL11 RABO 0325 0333 74
beide ten name van de penningmeester NPB.

Leden: Mw. T. Keizer-Trapman, Rivierdijk 646, 3371 EE, tel. 0184-
612002
Mw. A.E. Kazen-van Dijk, Peulenstraat 215, 3371 AM, tel.
06 8333 4406

Welkom in Nederland

*Iemand zei geschiedenis zoekt naar evenwicht.
De tellingen hebben ons overtuigd:
mensen en mogendheden in ongelijke mate.
Nu lopen de cijfers langs de wegen van Europa
vol speeksel, vol tranen, vol dringende
verwachtingen.*

*En waar zou jij op hopen als je verhaal, je land,
je stad, je monument, je berg, je dorp, je eer,
je school, je huis, je deken, je matras,
je nachtrust dagelijks aan stukken werd gerukt?
Geschiedenis vindt evenwicht, maar niet vanzelf.
En onze harten slaan de tijd, beng beng,
om het logeermatras te kloppen.*

Anne Vegter

Uit: Wat helpt is een wonder. Querido, 2017

22 februari buffetmaaltijd in Sliedrecht

Expositie van Sjaak de Graaf